

5.3.2020

Muistio

EU-Turkki; muuttoliiketilanne

Turkin presidentti ilmoitti lauantaina 29.2.2020, ettei Turkki estä enää ihmisiä poistumasta Turkista EU:n alueelle. Turkki rikkoo näin EU:n ja Turkin välistä muuttoliikettä koskevaa julkilausumaa vuodelta 2016. Turkki on ilmoittanut syyksi pakolaistilanteesta aiheutuvat rasisitteet, mihin se haluaa EU:lta lisätukea. Muuttoliikekysymyksen aiheuttamat sisäpoliittiset paineet ovat kasvaneet Turkissa. Samalla Turkin sotilaallinen asema Syyrian Idlibissä on haastettu. Kreikka ja Bulgaria ovat Turkin rajanaapureina ilmoittaneet pitävänsä rajansa suljettuina. Turkki on ainakin toistaiseksi pitänyt rajansa Syyrian/Idlibin puolella kiinni, joten sitä kautta Turkkiin ei ole tullut uutta muuttoliikevirtaa.

Turkin EU-rajojen avaamista koskevan päätöksen jälkeen siirtolaisia ja pakolaisia on keskittynyt erityisesti Kreikan rajojen tuntumaan. Suuri osa liikkeellä olevista on ollut muita kuin syyrialaisia. Toistaiseksi maarajan yli tulleiden määrät ovat pysyneet kohtuullisina, vaikka Turkki on esittänyt julkisuudessa suuriakin lukuja Kreikkaan tulleista. Maahantulijoiden saapumisen Kreikan ja Turkin maarajalle on raportoitu vähentyneen 1.3. jälkeen. Tällä hetkellä näyttää, että laittoman maahanmuuton paine olisi siirtymässä Kreikan maarajalta merirajalle. Merirajoilla sääolosuhteiden kehittyminen vaikuttaa suuresti tilanteeseen.

Kreikan hallituksen turvallisuus- ja puolustusneuvosto päätti 2.3., että turvapaikkahakemusten vastaanottaminen laittomilta maahantulijoilta keskeytetään kuukaudeksi ja maahan laittomasti saapuneet käännytetään mahdollisuuksien mukaan takaisin ilman rekisteröintiä Kreikassa. Lisäksi Kreikan itäisten maa- ja merirajojen vartiointia ja turvaamista on tehostettu laittoman maahantulon estämiseksi.

Tilanne Bulgarian ja Turkin rajalla on rauhallinen eikä merkittäviä muutoksia aiempiin kuukausiin verrattuna ole havaittu. Rajapoliisipartiointia on lisätty. Bulgarian pääministeri Borisovin ja presidentti Erdoganin tapaamisessa 2.3. vahvistettiin saatujen tietojen mukaan EU-Turkki muuttoliikejärjestelyn pitävyys Bulgarian vastaisella rajalla. Muuttoliiketilanne Länsi-Balkanin reitillä ei ole muuttunut.

EU:n puolelta on muistutettu Turkkia sitoutumisesta vuoden 2016 muuttoliikettä käsittelevään julkilausumaan sekä korostettu neuvotteluratkaisun merkitystä. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Michel vieraili 4.3. Ankarassa ja tapasi muun muassa presidentti Erdoganin yhdessä korkean edustajan Borrellin kanssa.

EU:n piiristä on myös ilmaistu tukea ja solidaarisuutta Kreikalle, Bulgarialle ja Kyprokselle. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Michel vieraili 3.3. Kreikassa yhdessä komission puheenjohtajan von der

Leyenin ja sekä parlamentin puhemies Sassolin kanssa. Vierailun yhteydessä von der Leyen ilmoitti EU:n 700 miljoonan tuesta Kreikalle muuttoliikkeen hallintaan – infrastruktuurin pystyttämiseen ja hallinnointiin. Kreikka on pyytänyt 2.3.2020 Unionin pelastuspalvelumekanismin (UCPM, Union Civil Protection Mechanism) kautta materiaaliapua Kreikan ja Turkin raja-alueelle. Suomi lähettää Kreikkaan materiaaliapuna teltoja, makuualustoja, huopia, pressuja ja vesitankkeja.

EU:n ja Turkin välistä muuttoliiketilannetta on käsitelty oikeus- ja sisäasiainneuvostossa 4.3. ja käsittely jatkuu ulkoasiainneuvostossa 6.3.

EU:n ja Turkin välinen muuttoliikeyhteistyö pohjautuu vuosien 2015-2016 muuttoliikekriisin yhteydessä maaliskuussa 2016 Turkin kanssa yhdessä hyväksyttyyn julkilausumaan. Keskeinen osa julkilausumaa oli Turkin pakolaisavun koordinaatiovälineen (Facility for Refugees in Turkey, FRIT) perustaminen. FRIT:n kautta tuetaan 6 miljardilla eurolla Turkissa olevien Syyrian pakolaisten humanitaaristen ja kehitystarpeiden tyydyttämistä. Toistaiseksi tuesta on maksettu noin 3,2 miljardia, mutta koko 6 miljardia on ohjelmoitu. Koordinaatiovälineen rahoittamat projektit päättyvät viimeistään vuoden 2025 puoliväliin mennessä. Tuen keskeisiä aloja ovat koulutus, terveys, paikallinen infrastruktuuri, suojele- ja sosiaalinen inkluusio sekä perustarpeiden tyydyttäminen.

Turkki on eniten pakolaisia vastaanottaneita maita maailmassa. Turkissa on noin 4 miljoonaa pakolaista, joista noin 3,6 miljoonaa on syyrialaisia. Turkki on pitänyt EU:n suuntaan aiemminkin esillä vaatimusta lisärahoituksesta pakolaistilanteen helpottamiseksi. EU:n ja Turkin välinen muuttoliikeyhteistyö on tähän mennessä toiminut verraten hyvin ajoittaisista kovista puheista ja haasteista huolimatta. Julkilausuman myötä muuttoliike Eurooppaan väheni merkittävästi.